

INSTITUT DRUŠTVENIH NAUKA

Centar za ekonomska istraživanja

SEOBE I RAZVOJ

BEOGRAD, 2016

Uredivački odbor:

dr Veselin Vukotić
dr Danilo Šuković
dr Mirjana Rašević
dr Slobodan Maksimović
dr Vladimir Goati

Izdaje:

Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka

Za izdavača:

dr Goran Bašić

Izdavanje ove knjige finansijski su pomogli:

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

Štampa:

**Razvojno-istraživački centar Grafičkog inženjerstva,
Tehnološko-metalurškog fakulteta, Karnegijeva 4, Beograd**

Tiraž:

300 primeraka

ISBN:978-86-7093-164-0

CIP - Каталогизacija у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

314.114(082)
330.341:314.15(082)

SEOBE i razvoj / [uredivački odbor Veselin Vukotić ... [et al.], -Beograd : Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka, 2016 (Beograd : Razvojno-istraživački centar Grafičkog inženjerstva Tehnološko-metalurškog fakulteta). - 393 str. : graf. prikazi ; 35 cm

Tiraž 300. - Str. 7: Predgovor / Danilo Šuković. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Abstracts.

ISBN 978-86-7093-164-0

1. Вукотић, Веселин [члан уредничког одбора]
а) Миграције - Интердисциплинарни приступ
- Зборници б) Миграције -
Привредни развој - Зборници
COBISS.SR-ID 223311116

© 2016. Institut društvenih nauka - Centar za ekonomska istraživanja

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovan, presnimavan ili prenošen bilo kojim sredstvom, elektronskim, mehaničkim, za kopiranje ili na bilo koji drugi način, bez prethodne saglasnosti izdavača.

EKONOMSKI EFEKTI IZBEGLIČKE KRIZE

Apstrakt

U radu će se analizirati ekonomski efekti izbegličke krize. Prijem sirijskih izbeglica u zemlje okruženja u velikoj meri utiče na ekonomske performanse zemalja koje im pružaju utočište, a koje se mogu sagledati kroz osnovne ekonomske indikatore kao što su stopa rasta BDP-a, stopa nezaposlenosti, cena rada, cene nekretnina, stopa inflacije i sl. Biće predstavljene zemlje u kojima je koncentrisan najveći broj sirijskih izbeglica, finansijska sredstva koja su potrebna za njihovo trenutno zbrinjavanje, kao i finansijska sredstva za pomoć očekivanom broju izbeglica do kraja naredne godine. Poseban osvrt će biti napravljen na uslove za život i rad izbeglica u susednim zemljama, kao i na njihov pristup zdravstvenom, obrazovnom i socijalnom sistemu zaštite. U radu se analizira i na koji način migranti utiču na tržište rada zemlje u kojoj borave. Posebno će biti istaknut problem migranata u Evropi.

Ključne reči: ekonomija, izbeglice, kriza, plate, BDP, Evropska unija

ECONOMIC EFFECTS OF REFUGEE CRISIS

Abstract

This paper will analyze the economic effects of the refugee crisis. Admission of Syrian refugees into neighboring countries largely affects the economic performances of that countries, which can be seen through the basic economic indicators such as the GDP growth rate, unemployment rate, labor costs, real estate prices, the inflation rate and the like. This paper will analyze the countries with the largest number of Syrian refugees, the financial resources needed for their current care as well as the financial resources needed for taking care of expected number of refugees by the end of 2017. A special emphasis will be made on the conditions for life and work of refugees in neighboring countries, as well as their access to health, education and social protection system. The paper also analyzes how migrants can affect the labor market of the country in which they reside. Special attention will be paid to Europe migrants.

Key words: economy, refugees, crisis, wages, GDP, the European Union

UVOD

Izbeglice predstavljaju veliki socijalni, ekonomski i kulturni izazov za svaku sredinu. Istraživanja su pokazala da ukoliko je zemlja u koju izbeglice pristižu ekonomski razvijenija i stabilnija, izbeglice se lakše prilagođavaju novoj sredini i izazivaju manje nevolja kod svog domaćina.²

1 Institut društvenih nauka, Centar za ekonomska istraživanja

Rad je deo istraživanja na projektu: III 47010 „Društvene transformacije u procesu evropskih integracija – multidisciplinarni pristup“ koji je finansiran od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

2 Tripković Gordana., (2005), „Izbeglice-socijalni i kulturni izazov“, Sociološki pregled, XXXIX (1), str. 33-45.

Licima koja su raseljena je pruženo utočište u mnogim zemljama okruženja. Zemlje koje broje najviše izbeglica su Turska, Irak, Liban, Egipat i Jordan. Kreirane su strategije kako bi se izbeglice što lakše integrisale u zemlje prijema i kako bi se pružila neophodna finansijska pomoć zemljama prijema. Među stanovništvom Evropske unije postoje različiti stavovi o stepenu otvorenosti prema migrantima zbog kulturoloških i verskih razlika. Može se konstatovati da situacija u Evropi po pitanju izbeglica postaje iz dana u dan sve ozbiljnija.

Migrantska kriza izaziva značajne ekonomske efekte u Evropi. Ti efekti se ogledaju u osnovnim ekonomskim pokazateljima tih zemalja, kao što su: stopa rasta BDP-a, stopa nezaposlenosti, cena rada, cene zakupa, cene osnovnih prehrambenih proizvoda i sl. S druge strane, migranti vrše pritisak i na obrazovni i zdravstveni sistem, kao i na tržište rada pomenutih zemalja. O tome u kojoj meri su ekonomije zemalja prijema sirijskih izbeglica opterećene teretom imigracije, biće više reči u nastavku teksta.

PRIJEM I POMOĆ IZBEGLICAMA U ZEMLJAMA OKRUŽENJA

Izbeglice su nakon ratnih sukoba u Siriji pronašle utočište u mnogim susednim zemljama kao što su Turska, Liban, Irak, Egipat i Jordan. Ako posmatramo podatke iz Tabele 1. (Regional Strategic Overview, Regional Refugee & Resilience Plan 2016-2017) najveći broj izbeglica je zastupljen u Turskoj (preko 2 miliona), zatim sledi Liban (preko milion), dok se na trećem mestu prema broju primljenih izbeglica nalazi Jordan (više od 600 000). Najbogatije zemlje na Bliskom istoku (Saudijska Arabija, Kuvajt, Emirati, Katar) znatno su manje otvorene za izbeglice nego prethodno pomenute manje bogate zemlje.

Ako podatke o broju registrovanih izbeglica po zemljama stavimo u odnos sa ukupnom populacijom koja je zastupljena u pomenutim zemljama, možemo videti da u Libanu izbeglice čine čak 25% ukupne populacije. Taj procenat je visok i u Jordanu i iznosi približno 10% populacije. U Turskoj izbeglice čine 2,5%, a u Iraku 0,65% ukupne populacije.

Tabela 1. Prikaz trenutno aktuelnog broja registrovanih izbeglica iz Sirije i projekcije za budućnost

Zemlja	Broj registrovanih izbeglica (30.11.2015)	%	Procene ukupnog broja registrovanih izbeglica	Procena broja registrovanih izbeglica do decembra 2016.**
EU	1 900 000	0,37		
Egipat	127 681	0,15	260 000	107 000
Irak	244 765	0,65	250 000	250 000
Jordan	633 644	10	1 400 000	630 000
Liban	1 075 637*	25	1 500 000	950 000
Turska	2 181 293	2,5	2 750 000	2 750 000
Ukupno	4 289 792		6 160 000	4 687 000

Izvor: 3RP Regional Progress Report 2016-2017, (Regional Refugee & Resilience Plan), In Response to the Syria Crisis, Regional Strategic Overview

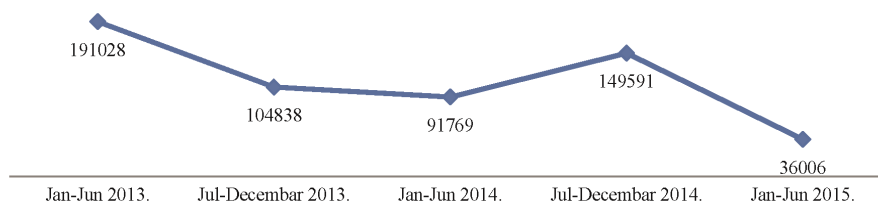
* Nije uključeno 75 000 izbeglica iz Palestine u Libanu, kao ni 42 189 palestinskih izbeglica iz Sirije koje su prihvaćene kroz program LCRP (Lebanon Crisis Response Plan)

**Podatak predstavlja projekciju Vlade Ujedinjenih Nacija (UN)

Evropska unija je primila do kraja 2015. godine 1,9 miliona izbeglica što ne predstavlja čak ni 1% ukupne populacije. Možemo videti da postoje kapaciteti za prijem daleko većeg broja izbeglica. Ostale zemlje koje su manje od Evropske unije su pružile utočište značajnom broju sirijskih izbeglica. Ukoliko bi sledila samo primer Turske, koja je primila oko 2 miliona izbeglica koje predstavljaju 2,5% ukupnog broja stanovnika, tada bi Evropska unija trebalo da pruži utočište za čak 13 miliona migranata, što je daleko više od 1,9 miliona, koliko trenutno broji.³

U poslednjih godinu dana broj registrovanih sirijskih izbeglica u Turskoj, Egiptu, Jordanu, Libanu i Iraku je povećan za više od milion. Porast broja registrovanih izbeglica u odnosu na podatke od pre nekoliko godina je značajno povećan. Prateći trend rasta broja izbeglica, očekuje se da će njihov broj do decembra 2016. iznositi 4,7 miliona, dok se očekuje da će ukupan broj registrovanih izbeglica porasti sa trenutnih 4,2 miliona na 6,2 miliona, što pokazuje Tabela 1. Najveći porast broja izbeglica se očekuje u Turskoj (2,7 miliona), Libanu (1,5 miliona) i Jordanu (1,4 miliona).

Grafikon 1. Prosečni mesečni porast broja registrovanih izbeglica iz Sirije u zemlje u okruženju, 2013-2015.

Izvor: 3RP Regional Progress Report 2015-2016. (Regional Refugee & Resilience plan), In Response to the Syria Crisis

U Tabeli 2. se mogu sagledati iznosi neophodnih finansijskih sredstava koje bi pomenute zemlje trebalo da izdvoje kako bi se pružila pomoć kako postojećem, tako i očekivanom porastu broja izbeglica u narednoj godini. Očekuje se da će najviše finansijskih sredstava biti potrebno da obezbede Turska, Liban i Jordan kako bi zbrinule izbeglice čiji se prijem očekuje naredne godine.

Tabela 2. Finansijska sredstva koja zemlje treba da izdvoje za zbrinjavanje izbeglica, 2016-2017. u \$

Zemlja	2016.	2017.
Egipat	96 154 698	146 578 016
Irak	202 814 506	254 648 402
Jordan	837 558 333	1 644 342 371
Liban	1 398 559 362	*
Turska	606 529 468	791 155 277

Izvor: 3RP Regional Progress Report 2016-2017, (Regional Refugee & Resilience Plan), In Response to the Syria Crisis, Regional Strategic Overview

³ Cali Massimiliano and Sekkarie Samia, "Much ado about nothing? The economic impact of refugee 'invasions'", September 2015. <http://www.brookings.edu/blogs/future-development/posts/2015/09/16-economic-impact-refugees-cali>

*Liban još nije predvideo budžet za 2017.

Mnoge zemlje su do sada već uložile značajna finansijska sredstva kako bi pomogle zbrinjavanju sirijskih izbeglica koje su pronašle utočište u zemljama prijema (Tabela 3), dok su mnoge zemlje izdvojile sredstava za direktnu pomoć Siriji (Grafikon 2). Može se primetiti da su do sada najveću pomoć pružile SAD, Nemačka, Kanada, EU i Japan i to kako zemljama prijema izbeglica (Egipat, Jordan, Irak, Liban i Turska), tako i direktno Siriji.

Tabela 3. *Finansijska pomoć pružena zemljama sa najvećim prilivom Sirijskih izbeglica, 2016. u \$*

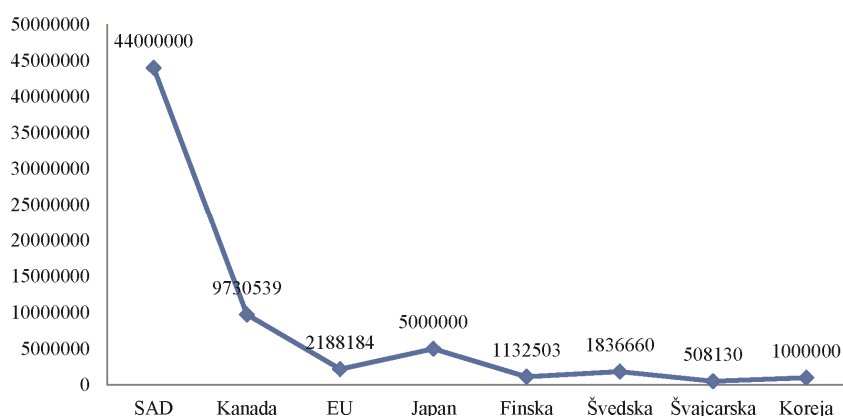
<i>Zemlja donator</i>	<i>Finansijska sredstva u \$</i>
<i>USA</i>	148 943 023
<i>Nemačka</i>	67 613 513
<i>Kanada</i>	56 137 725
<i>EU</i>	37 150 041
<i>Japan</i>	31 675 161
<i>Norveška</i>	18 746 724
<i>Francuska</i>	12 471 655
<i>Saudijska Arabija</i>	5 213 125
<i>Finska</i>	396 3760
<i>Švedska</i>	3 061 100
<i>Holandija</i>	4 395 604
<i>Australija</i>	3541076
<i>Švajcarska</i>	2 006 018
<i>Island</i>	2 400 000
<i>Španija</i>	1 282 126
<i>Kuvajt</i>	1 000 000
<i>Katar</i>	496 164
<i>Češka</i>	202 508
<i>Lihtenštajn</i>	99 206
<i>Estonija</i>	83 799
<i>Letonija</i>	54 825
<i>Monako</i>	32 787
<i>Litvanija</i>	21 978

Izvor: UNHCR, Syria Situation 2016, Regional Refugee and Resilience Plan (3RP) and Humanitarian Response Plan (HRP)⁴, 26. april 2016.

⁴ Humanitarian Response Plan (HRP) je kreiran od strane UN sa ciljem da pruži podršku progonjenim licima, da im omogućí humanitarnu pomoć, da štiti njihova prava i da zastupa njihove interese.

Prema raspoloživim podacima, od 2011. godine u proseku 50 sirijskih porodica je bilo raseljeno svakoga dana u svakom satu. Tempo raseljavanja i dalje ostaje nemilosrdan. Više od 1,2 miliona ljudi je raseljeno samo tokom ove godine i to po drugi ili treći put. Veliki broj civila rizikuje svoje živote samo da bi se uspeli da stignu do Evrope. Procenjuje se da je potrebno obezbediti humanitarnu pomoć za još 13,5 miliona ljudi u Siriji, uključujući 6 miliona dece.⁵

Grafikon 2. Finansijska sredstva u \$ koja zemlje izdvajaju za pomoć Siriji putem HRP (Humanitarian Response Plan), 2016.

Izvor: UNHCR, Syria Situation 2016, Regional Refugee and Resilience Plan (3RP) and Humanitarian Response Plan (HRP), 26. april 2016.

Trebalo bi omogućiti da izbeglice budu što bolje bile integrisane i prihvaćene u države u kojima su pronašle utočište. To svakako podrazumeva da mogu da pronađu zaposlenje i da ne zavise od humanitarne pomoći već da svojim radom mogu da obezbede neophodna finansijska sredstva za normalan i pristojan život. Na ovaj način je ostvarena prednost i za izbeglice i za zemlju domaćina. Izbeglicama bi se vratilo dostojanstvo i samopouzdanje, postale bi društveno korisne i bile bi lišene osećaja da neprekidno zavise od nečije milostinje i dobre volje, dok bi države imale koristi od radno aktivnih migranata.⁶

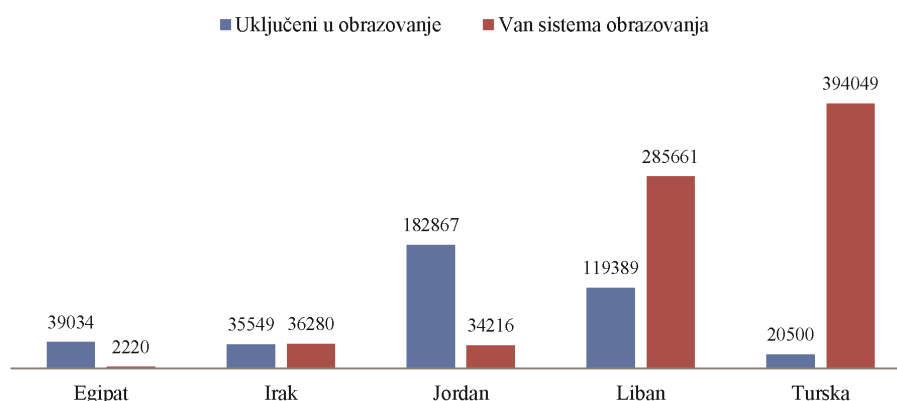
Moramo se složiti da ova prethodna ideja predstavlja dobro rešenje, ali koje se ne može uvek ispuniti u praksi. Jako je teško uključiti toliko veliki broj ljudi u jednu državu i učiniti da se oni osećaju kao da nisu stranci i građani drugog reda. Ako uzmemo za primer Tursku, u njoj veliki broj izbeglica nema pristup tržištu rada, sistemu obrazovanja i sl. Podaci govore da postoji čak skoro 400 000 sirijske dece koja borave u Turskoj, a koja nisu uključena u sistem obrazovanja, dok veliki broj radno sposobnih migranata mora da prihvata i nedovoljno plaćene poslove kako bi obezbedili egzistenciju svoje porodice. U Libanu je zastupljeno preko 285 000 dece koja ne pohađaju školu, dok je ta situacija nešto povoljnija u Jordanu i Egiptu. Ono što je sigurno, trenutno u pomenutim zemljama živi više od 750 000 sirijske dece koja nemaju pristup obrazovanju i koja samim tim neće imati priliku da postanu obrazovana i kvalifikovana

⁵ Humanitarian Response Plan (HRP), Syrian Arabic Republic, Overview of the Crisis, Januar–December 2016.

⁶ Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raauum and Knut Røed "Immigrants, Labour Market Performance and Social Insurance" *The Economic Journal*, 124 (November), pp. 644–683.

lica, što nikako ne može biti povoljno ni po njih, a ni po državu za koju će svakako predstavljati samo ekonomski teret.⁷

Grafikon 3. Sirijska deca školskog uzrasta koja pohađaju školu i deca koja nisu uključena u sistem obrazovanja, 2015.

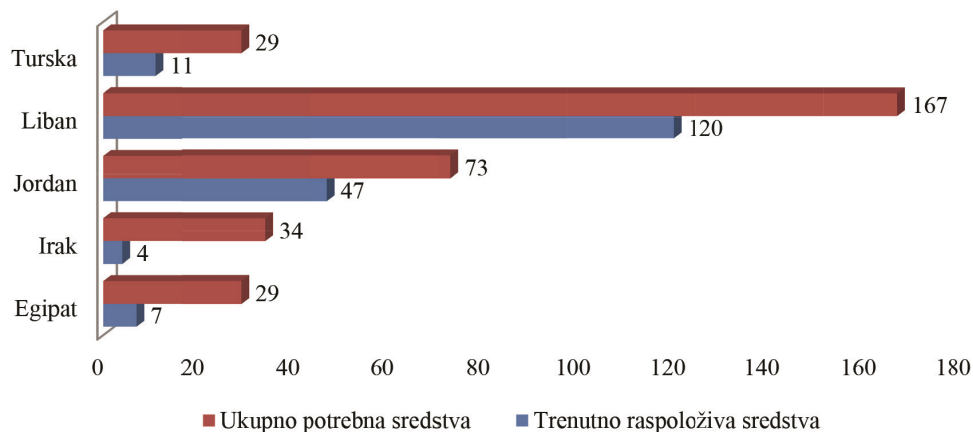
Izvor: 3RP Regional Progress Report 2015-2016, (Regional Refugee & Resilience plan), In Response to the Syria Crisis, Education

Kada je reč o pristupu izbeglica zdravstvenoj zaštiti, možemo konstatovati da su zemlje prijema uložile značajna finansijska sredstva kako bi ih integrisale u javne zdravstvene sisteme i obezbedile kvalitetnu zdravstvenu zaštitu. Međutim, značajan deo finansijskih sredstava i dalje nedostaje. Kada je reč o Egiptu, trenutno je obezbeđena četvrtina potrebnih finansijskih sredstava, u Iraku svega 12%, u Jordanu 64%, u Libanu 72% , dok je u Turskoj trenutno raspoloživo 38% neophodnih finansijskih sredstava za zdravstvenu zaštitu izbeglica, što nam pokazuje Grafikon 4. U pomenutim zemljama sredstva obezbeđuju Ministarstva zdravlja, agencije Ujedinjenih nacija i nevladine organizacije. Veliki je pritisak na sisteme javnog zdravlja u pomenutim zemljama, koji se ogleda u prevelikom broju pacijenata, preopterećenim zdravstvenim radnicima i nestašicama lekova i opreme. U novembru 2014. godine, vlada Jordana je donela odluku da Sirijcima, koji su do tog trenutka tretirani kao osiguranci Jordana kojima je vlada pokrivala značajan deo troškova zdravstvene zaštite, obračunava iste naknade za zdravstvene usluge kao zdravstveno neosiguranim licima. To je svakako negativno uticalo na njihov pristup zdravstvenom sistemu Jordana.⁸

⁷ 3RP Regional Progress Report 2015-2016, (Regional Refugee & Resilience plan), In Response to the Syria Crisis

⁸ 3RP Regional Progress Report 2016-2017, (Regional Refugee & Resilience Plan), In Response to the Syria Crisis, Regional Strategic Overview, Health and Nutrition

Grafikon 4. Ukupno potrebna i sredstva kojima trenutno raspolažu zemlje prijema u mil \$ za obezbeđenje zdravstvene zaštite izbeglica, 2015.

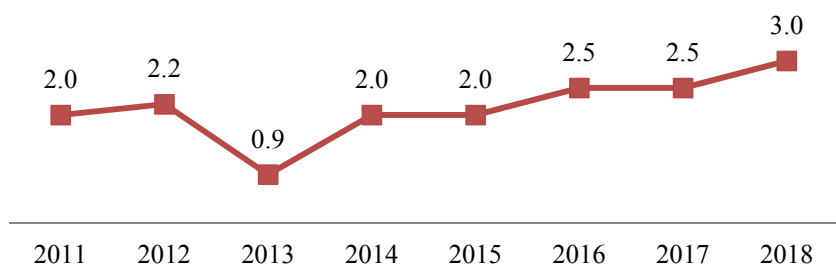
Izvor: 3RP Regional Progress Report 2015-2016, (Regional Refugee & Resilience plan), In Response to the Syria Crisis, Health and Nutrition

Među državama Evropske unije bi trebalo da postoji adekvatna raspodela izbeglica. Takođe, Evropa treba da prihvati i da bude spremna da će u budućnosti i dalje biti zemlja koja je krajnji cilj za ogroman broj izbeglica iz Afrike i da oni neće mariti ni za sopstveni život samo da bi uspeali da dođu do nje i pokušaju da pronađu spas od progona. To nameće ekonomska nejednakost jer se siromašno stanovništvo seli u zemlje koje im omogućavaju bolje uslove za život i rad.

UTICAJ PRILIVA IZBEGLICA NA EKONOMIJE SUSEDNIH ZEMALJA

Prijem sirijskih izbeglica u susedne zemlje svakako utiče na osnovne ekonomske indikatore Turske, Jordana, Egipta, Libana i Iraka. Interesantno je to da se na prvi pogled može doneti zaključak da su ti uticaji prevashodno negativni. Međutim, podaci koji slede, a koji su predstavljeni u dokumentima Svetske banke, mogu nas navesti na drugačija razmišljanja.

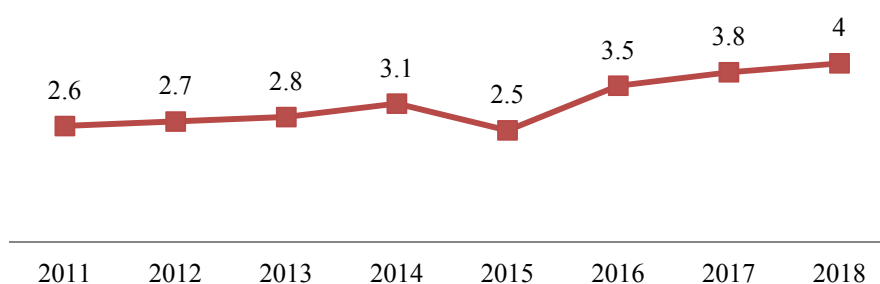
Grafikon 5. Stopa rasta BDP-a Libana, 2011-2018, u %

Izvor: World Bank, Global Economic Prospects, Spillovers amid Weak Growth, January 2016.

Kada je u pitanju o stopa rasta BDP-a Libana, možemo konstatovati da je ova stopa prošle godine iznosila 2%, dok se za 2016. godinu očekuje rast od 2,5%, da bi 2018. godine stopa rasta BDP-a, prema projekcijama Svetske banke, trebalo da iznosi čak 3%.⁹ Izbeglice su predstavljale važan izvor tražnje za libanskim proizvodima i uslugama, koji je bio finansiran njihovim prihodima od rada i štednjom, finansijskim sredstvima dobijenim od rođaka iz inostranstva, kao i sredstvima međunarodne pomoći. Istraživanja su pokazala da je porast izbeglica od 1% doprineo rastu izvoza usluga Libana za 1,5%. Značajan deo troškova prijema izbeglica u Libanu je pokriven iz stranih donacija, dok se rat u Siriji najnepovoljnije odrazio na prihode od turizma Libana.¹⁰

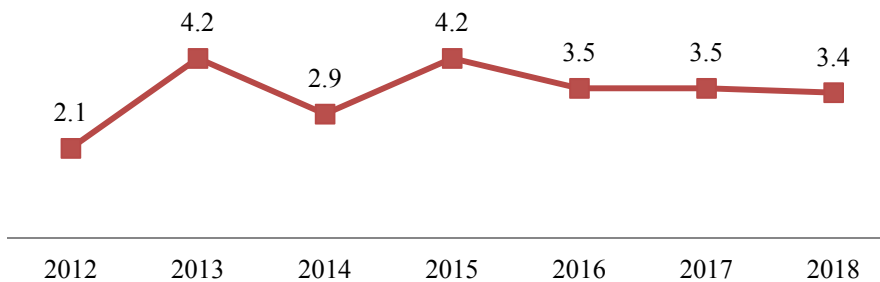
Grafikon 6. Stopa rasta BDP-a Jordana, 2011-2018, u %

Izvor: World Bank, Global Economic Prospects, Spillovers amid WeakGrowth, January 2016.

I pored toga što se broj izbeglica brzo povećava i dostiže čak 10% ukupnog stanovništva, Jordan takođe beleži značajne stope rasta BDP-a. Za ovu godinu se očekuje rast od 3,5%, a za 2018. godinu rast od 4% BDP-a. Za Irak se prognozira stopa rasta od čak 6,5% u 2018. godini.¹¹

Grafikon 7. Stopa rasta BDP-a Turske, 2012-2018, u %

Izvor: World Bank, Global Economic Prospects, Spillovers amid WeakGrowth, January 2016.

⁹ World Bank, Global Economic Prospects, Spillovers amid WeakGrowth, January 2016, p. 131.

¹⁰ UNHCR, Impact of Humanitarian Aid on Lebanese Economy, 2015.

¹¹ World Bank, Global Economic Prospects, Spillovers amid WeakGrowth, January 2016, p. 131.

Interesantno je i pomenuti slučaj Turske koja je prošle godine zabeležila stopu rasta BDP-a od preko 4%. Za naredne godine se prognozira neznatan pad ove stope (3,5%).¹² Turska je do sada uložila značajna finansijska sredstva kako bi obezbedila zbrinjavanje izbeglica, čak 5,37 milijardi evra. Međutim, ta velika izdvajanja nisu ni u jednom trenutku dovela u pitanje njenu fiskalnu stabilnost.¹³ To se može i očekivati, s obzirom na to da njen godišnji BDP iznosi preko 798 milijardi \$. S toga, ovo izdvajanje za izbeglice predstavlja svega 0,7% godišnjeg BDP-a Turske.¹⁴

Još jedna tema koja se nužno nameće u vezi sa prilivom izbeglica, naročito u Evropi, jeste uticaj izbeglica na zaposlenost i cenu rada. Postoje razna mišljenja da će izbeglice negativno uticati na tržište rada zemlje u kojoj borave jer će povećati konkurenciju, oboriti cenu rada i onemogućiti zapošljavanje lokalnog stanovništva, koje će u takvim okolnostima biti u nezavidnom položaju. Međutim, podaci kojima raspolažemo iz „Izveštaja o efektu sirijskih izbeglica na Tursku” nas navode da kreiramo drugačiju sliku o ovom problemu. U istraživanju koje je sprovedeno u Turskoj se ističe da većina izbeglica iz Sirije predstavlja nekvalifikovanu radnu snagu, koja ne poseduje dozvole za rad, kao i honorarne radnike. Međutim, njihovo prisustvo je generisalo neka nova radna mesta i dovelo do porasta prosečnih plata turskih radnika. Takođe, dosta njih se dodatno obrazuje kako bi na taj način steklo mogućnost ostvarenja većih zarada kada se budu našli ponovo na tržištu rada. Mladi zaposleni migranti će popunjavati svojim doprinosima penzione fondove zemlje u kojoj rade. Isto tako, ne spadaju svi migranti u kategoriju neobrazovanih i nekvalifikovanih radnika koji samo obavljaju poslove koje lokalno stanovništvo ne želi. Mnogi sirijski trgovci su preselili svoje poslove u gradove Turske i tako podstakli lokalnu ekonomiju.¹⁵

Jedan od najvidljivijih efekata priliva stanovništva jeste rast cena zakupa. Ovo povećanje predstavlja dobitak za vlasnike stanova jer rast tražnje za smeštajnim kapacitetima utiče na rast cena zakupa. S druge strane, priliv izbeglica utiče i na povećanje troškova života, usled rasta cene osnovnih prehrambenih proizvoda. U nekim turskim gradovima se to ogleda kroz iznadprosečne stope inflacije. Takođe, ono što se u turskim istraživanjima ističe kao propust jeste neiskorišćena mogućnost privlačenja sirijskih investicija u Tursku. Oko 25 milijardi dolara je transferisano u Evropu kroz kiparske banke. S druge strane, sirijska preduzeća koja su preseljena u Tursku su doprinela ostvarenju značajnih pozitivnih efekata na tursku trgovinu kroz plasiranje proizvoda na tržište Bliskog istoka sa kojima sirijski preduzetnici imaju dugoročnu uspešnu poslovnu saradnju. Na taj način su zahvaljujući protoku radne snage iz Sirije stvorili poslovni ambijent koji je privukao nove investitore.¹⁶

Izbeglice ostvaruju uticaj na lokalnu ekonomiju i kroz otvaranje prodajnih objekata sa nacionalnim proizvodima koji su prevashodno namenjeni zadovoljenju njihovih potreba. Iako na prvi pogled može delovati kao pozitivan efekat na lokalnu ekonomiju, realnost je da je reč uglavnom o ilegalnim preduzećima. Na taj način stvaraju se uslovi za nelojalnu konkurenciju koji rezultira velikim brojem sporova između turskih i sirijskih vlasnika preduzeća.¹⁷

¹² Isto, p.92.

¹³ World Bank, Data, GDP at market prices (current US\$), Turkey
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

¹⁴ Cali Massimiliano and Sekkarie Samia, "Much ado about nothing? The economic impact of refugee 'invasions'", September 2015. <http://www.brookings.edu/blogs/future-development/posts/2015/09/16-economic-impact-refugees-cali>

¹⁵ ORSAM, "Effects of the Syrian Refugees on Turkey", Report No.195, 2015.

¹⁶ Isto

¹⁷ Isto

I pored studija koje govore u prilog tome da su negativne posledice po domaće radnike usled priliva izbeglica male, to ne znači da ih uopšte nema. U svakom slučaju, bilo da se ti efekti mogu okarakterisati kao pozitivni ili kao negativni, oni nisu preterano veliki. Međutim, mnogi stručnjaci dele mišljenje da na „migraciju treba primenjivati iste principe koji se primenjuju na trgovinu. Slobodnoj trgovini se ne protivimo čak ni kad ima negativne posledice po neke domaće proizvođače”.¹⁸

Kada je reč o SAD, istaknuti ekonomista Džefri Saks ističe da bi SAD trebalo znatno više da se angažuju po pitanju rešavanja izbegličke krize smatrajući da su značajno i doprinele istoj. Tim povodom ističe da je ovo “još jedan primer kojim se potvrđuje da nije dobra ideja da spoljne sile pokušavaju da odlučuju o vladi jedne druge države”.¹⁹

UMESTO ZAKLJUČKA

Izbeglička kriza ima veliki društveni i ekonomski uticaj na zemlje prijema izbeglica i stvara pritisak na nacionalni zdravstveni, ekonomski, obrazovni sistem. Značajna finansijska sredstva se izdvajaju kako bi se izbeglice što bolje snašle u novom okruženju, ali su i dalje njihove mogućnosti za život, rad, obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu u zemljama u kojima su pronašli utočište u određenoj meri ograničene.

Stanovništvo zemalja prijema je suočeno sa strahom da će izbeglice nepovoljno uticati na zaposlenost i izazvati pad cene rada jer među njima dominiraju neobrazovani radnici. Ipak, iskustva zemalja su pokazala da se zapravo na taj način popunjava tražnja za nekvalifikovanim radnicima. S druge strane, mnogi migranti su obrazovani i stručni i svoje kompanije sele u zemlje u kojima borave i time podstiču rast tražnje za lokalnim kompanijama i proizvodima. Takođe, zemlje prijema izbeglica beleže visoke stope rasta BDP-a i projekcije ovih stopa za naredne godine su takođe na zavidnom nivou.

Kada je u pitanju Evropa i njen odnos prema izbeglicama, može se konstatovati da je jedan od glavnih razloga straha stanovništva usled dolaska sve većeg broja migranata njihova kuturološka i verska različitost. Naravno da priliv izbeglica predstavlja veliki poduhvat i izazov za zemlju prijema. Međutim, iskustva susednih zemalja poput Turske, Libana, Jordana, Iraka i Egipta govore u prilog tome da ne postoje nepremostive političke, ekonomske, socijalne barijere koje bi stale na put moralnoj obavezi da se pruži pomoć progonjenim licima koja su raseljena zbog ratnih sukoba u svojoj domovini. Uz odgovarajuću strategiju, zemlje Evrope bi mogle da prihvate značajno veći broj izbeglica nego što je to trenutno stanje.

¹⁸ Pritchett Lant, “Let Their People Come: Breaking the Gridlock on Global Labor Mobility”, Center for Global development, 2016.

¹⁹ Džefri Saks, “SAD su prouzrokovale izbegličku krizu, posledice pokušaja svrgavanja Asada su stravične”, 2016.

LITERATURA

1. Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raaum and Knut Røed "Immigrants, Labour Market Performance and Social Insurance" *The Economic Journal*, 124 (November), pp. 644–683.
2. Cali Massimiliano and Sekkarie Samia, "Much ado about nothing? The economic impact of refugee 'invasions'", September 2015.
3. Džefri Saks, "SAD su prouzrokovale izbegličku krizu, posledice pokušaja svrgavanja Asada su stravične", 2016.
4. Humanitarian Response Plan (HRP), Syrian Arabic Republic, Overview of the Crisis, Januar-December 2016.
5. OECD, Economy, Turkey - Economic forecast summary, November 2015. <http://www.oecd.org/economy/turkey-economic-forecast-summary.htm>
6. ORSAM, "Effects of the Syrian Refugees on Turkey, Report No.195, 2015.
7. Pritchett Lant, "Let Their People Come: Breaking the Gridlock on Global Labor Mobility", Center for Global Development, 2016.
8. 3RP Regional Progress Report 2015-2016, (Regional Refugee & Resilience plan), In Response to the Syria Crisis
9. 3RP Regional Progress Report 2016-2017, (Regional Refugee & Resilience Plan), In response to the Syria crisis, Regional Strategic Overview
10. The World Bank, GDP at market prices (current US\$), 2016.
11. The World Bank, Lebanon Economy Improving, 2017.
12. Tripković Gordana, (2005), „Izbeglice-socijalni i kulturni izazov“, *Sociološki pregled*, XXXIX (1), str. 33-45.
13. UNHCR, Syrian Refugees, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>
14. UNHCR, Impact of Humanitarian Aid on Lebanese Economy, 2015.
15. UNHCR, Syria Situation 2016, Regional Refugee and Resilience Plan (3RP) and Humanitarian Response Plan (HRP), 26. april 2016.
16. World Bank, Global Economic Prospects, Spillovers amid Weak Growth, January 2016.